

De poorten van de hel

Diep in Honduras, in een regio die La Mosquitia heet, ligt een aantal van de laatste onverkende plekken op aarde. Mosquitia is een immens woest gebied van ongeveer 83.000 vierkante kilometer, een land van regenwouden, moerassen, lagunen, rivieren en bergen. Op vroege kaarten werd het 'Portal del Inferno' genoemd, of 'De poorten van de hel', omdat het zo afschrikwekkend was. Het gebied is een van de gevaarlijkste ter wereld, en heeft eeuwenlang pogingen gedwarsboemd om het binnen te dringen en te verkennen. Zelfs nu in de eenentwintigste eeuw zijn honderden vierkante kilometers van het Mosquitia-regenwoud nog altijd wetenschappelijk onverkend.

In het hart van Mosquitia liggen woeste bergketens, sommige anderhalve kilometer hoog, bedekt met de dichtste jungle ter wereld, doorsneden door steile, diepe afgronden, met torenhoge watervallen en wild kolkende stromen. Er valt meer dan drie meter regen per jaar, en het gebied wordt regelmatig geteisterd door overstromingen en aardverschuivingen. Er zijn poelen drijfzand die een mens levend kunnen verzwelgen. De ondergroei is vergeven van dodelijke slangen, jaguars en kattenklauwstengels met haakvormige doornen die kleding en vlees openscheuren. Een ervaren groep onderzoekers, goed uitgerust met machetes en zagen, moet erop rekenen op een slopende dagtocht van tien uur niet meer dan drie tot vijf kilometer af te leggen.

De gevaren bij het verkennen van Mosquitia gaan verder dan de natuurlijke verschrikkingen. Er zijn in de wereld maar weinig landen waar meer moorden worden gepleegd dan in Honduras. Tachtig procent van de cocaïne uit Zuid-Amerika die bestemd is voor de Verenigde Staten wordt via Honduras verscheept, voornamelijk via Mosquitia. Drugskartels heersen over grote delen van de omringende landelijke streken en steden. Het ministerie van Buitenlandse Zaken verbiedt tegenwoordig reizen van Amerikaans overheidsperoneel naar Mosquitia en het nabijgelegen departement Gracias a Dios ‘wegens betrouwbare informatie met betrekking tot bedreiging voor Amerikanen’.

De ontoegankelijkheid van dit vreesaanjagende gebied heeft geleid tot een wonderlijk resultaat: al eeuwenlang doet er over Mosquitia een van 's werelds hardnekkigste en sterk tot de verbeelding sprekende legenden de ronde. Het verhaal gaat dat er ergens in deze wildernis een ‘verloren stad’ ligt, gebouwd van witte steen. Hij wordt ‘Ciudad Blanca’ genoemd, de ‘Witte Stad’, en ook wel de ‘Verloren Stad van de Aapgod’. Volgens sommigen is het een Maya-stad, terwijl anderen beweren dat een onbekend en inmiddels verdwenen volk hem duizenden jaren geleden heeft gebouwd.

Op 15 februari 2015 zat ik in een vergaderruimte in het Hotel Papa Beto in Catacamas, Honduras, waar ik deelnam aan een briefing. De komende dagen zou ons team per helikopter naar een onverkende vallei worden gevlogen, die uitsluitend bekend was als ‘Target One’, diep in de bergen van Mosquitia. De helikopter zou ons afzetten op de oever van een naamloze rivier, waar we zelf in het regenwoud een primitief kamp moesten bouwen. Dit zou ons basiskamp worden terwijl we op zoek gingen naar wat wij dachten de ruïnes van een onbekende stad. We zouden de eerste onderzoekers zijn die dat deel van Mosquitia betraden. We hadden geen van allen enig idee wat we op de grond zouden vinden, gehuld in de dichte jungle, in een ongerepte wildernis die sinds mensenheugenis niet was bezocht.

De avond was gevallen over Catacamas. De logistieke leider van de expeditie die voor ons stond, was een ex-soldaat die Andrew Wood

heette en ‘Woody’ werd genoemd. Woody, een voormalige sergeant-majoor bij de Britse sas en een soldaat bij de Coldstream Guards, was een expert in oorlogvoering in de jungle en in overleving. Hij begon de briefing met ons te vertellen dat zijn taak simpel was: ons in leven houden. Hij had ons bijeengeroepen om er zeker van te zijn dat we ons bewust waren van de mogelijke gevaren die we konden tegenkomen terwijl we de vallei verkenden. Hij wilde dat we allemaal – zelfs de nominale leiders van de expeditie – goed begrepen en ermee instemden dat zijn ex-sas-team gedurende de dagen in de wildernis de leiding had: het zou een quasimilitaire commandostructuur worden, en wij zouden zonder tegenwerpingen hun bevelen opvolgen.

Het was de eerste keer dat alle leden van de expeditie bijeenzaten, een nogal bonte verzameling van wetenschappers, fotografen, filmproducenten en archeologen, en ik, een schrijver. Een groep met sterk uiteenlopende ervaringen op het gebied van wildernisvaardigheden.

Woody sprak over veiligheid met een afgemeten Brits accent. We moesten zelfs voor we de jungle in gingen voorzichtig zijn. Catacomas was een gevaarlijke stad en stond onder controle van een gewelddadig drugskartel. Niemand mocht zich zonder een gewapend militair escorte buiten het hotel wagen. We moesten onze mond houden over wat we hier kwamen doen. We mochten onderling geen gesprekken voeren over het project binnen gehoorsafstand van het hotelpersoneel, of in onze kamers papieren laten rondslingeren die betrekking hadden op het werk, of telefoneren in openbare ruimtes. In de bergruimte van het hotel stond een grote kluis voor papieren, geld, kaarten, computers en paspoorten.

Wat de gevaren betrof die we in de jungle konden tegenkomen, stonden giftige slangen boven aan de lijst. De lanspuntslang, zei hij, wordt in deze regionen de *barba amarilla* (geelbaard) genoemd. Voor herpetologen is de slang de beruchtste groefkopadder. Hij doodt meer mensen in de Nieuwe Wereld dan enige andere slang. Hij komt ’s nachts tevoorschijn en wordt aangetrokken door mensen en bedrijvigheid. Hij is agressief, prikkelbaar en snel. Men heeft gezien dat hij het gif uit zijn giftanden over een afstand van twee meter kan weg-

spuiten, en de tanden dringen zelfs door de dikste leren schoen heen. Soms valt hij aan, gaat door, en valt nog eens aan. Hij springt dikwijls omhoog terwijl hij aanvalt en zet zijn tanden boven de knie in het been. Het gif is dodelijk; als je niet direct sterft aan een hersenbloeding is het heel goed mogelijk dat je later overlijdt aan bloedvergiftiging. Als je de beet overleeft moet het getroffen been dikwijls geamputeerd worden vanwege het necrotiserende effect van het gif. Woody vertelde dat we naar een gebied gingen waar helikopters 's nachts of bij slecht weer niet konden vliegen en dat het verscheidene dagen kon duren voordat het slachtoffer van een slangenbeet opgehaald kon worden. Hij zei dat we te allen tijde onze beenkappen van kevlar moesten dragen, ook – en vooral dan – als we 's nachts naar buiten gingen om te plassen. Hij waarschuwde ons om altijd boven op een boomstam te stappen en dan pas op de grond; we mochten nooit onze voet neerzetten aan de kant die we niet konden zien. Dit was hoe zijn vriend Steve Rankin, de producer van de Britse bergbeklimmer Edward 'Bear' Grylls, werd gebeten toen ze in Costa Rica een locatie voor een programma zochten. Hoewel Rankin beenkappen droeg, zette de lanspuntslang, die zich schuilhield onder de achterkant van de boomstam, zijn tanden in zijn schoen, onder de beschermkap. De giftanden gleden dwars door het leer, als een warm mes door boter. 'En dit is wat er is gebeurd,' zei Woody, terwijl hij zijn iPhone tevoorschijn haalde. Hij liet het toestel rondgaan. Daarop was een gruwelijke foto te zien van Rankins voet toen die werd geopereerd. Zelfs na behandeling met tegengif stierf het vlees af en moest het tot op de pezen en het bot worden weggesneden. Rankins voet werd gered, maar een stukje van zijn dij moest worden getransplanteerd om de gapende wond te dichten.¹ De vallei, vervolgde Woody, scheen een ideale habitat voor de lanspuntslang te zijn.

Ik keek vluchtig om me heen naar mijn mede-expeditieleden. De uitgelaten stemming van de groep eerder die dag, met een biertje in de hand rondom het hotelzwembad, was vervlogen.

---

¹ De foto is makkelijk op internet te vinden voor de lezers met een sterke maag.

Woody vervolgde met een verhandeling over de ziektenoverdragende insecten die we konden tegenkomen, waaronder muskieten², zandvliegen, zandvlooien, teken, roofwantsen (ook wel 'kissing bugs' genoemd omdat ze het liefst in je gezicht bijten), schorpioenen en kogelmieren, waarvan de beet net zo pijnlijk is als wanneer je door een kogel getroffen wordt. Waarschijnlijk is de afschuwelijkste endemische ziekte in Mosquitia mucocutane leishmaniasis, die soms 'witte lepra' wordt genoemd, die wordt veroorzaakt door de beet van een geïnfecteerde zandvlieg. De leishmaniaparasiet trekt naar de slijmvliezen van de neus en lippen van het slachtoffer en vreet ze weg, waardoor uiteindelijk een enorm grote vochtafscheidende wond ontstaat waar het gezicht vroeger was. Hij benadrukte dat het uiterst belangrijk was om regelmatig van top tot teen DEET op te brengen, onze kleren ermee in te spuiten en ervoor te zorgen dat onze huid na zonsopgang volledig bedekt was.

We hoorden over schorpioenen en spinnen die 's nachts in je schoenen kropen. We moesten onze schoenen 's nachts ondersteboven op in de grond gedreven palen hangen, en ze 's ochtends uitschudden. Hij vertelde over kolonies giftige rode mieren in de ondergroei, die bij de kleinste trilling van een tak op je neer konden regenen, tussen je haren kropen, langs je nek naar beneden, bijtend als een gek en gif in de huid spuitend, waardoor een onmiddellijke evacuatie vereist was. Kijk goed uit, waarschuwde hij, voordat je je hand op een tak, een plantenstengel of een boomstam legt. Loop niet in het wilde weg door dichte begroeiing. Daarin schuilen niet alleen insecten en in bomen klimmende slangen, maar er groeien ook veel planten met doornen en uitsteeksels die je tot bloedens toe kunnen verwonden. Zolang we in de jungle waren moesten we handschoenen dragen, het liefst het soort dat door scubaduikers wordt gedragen en die een betere

---

² De naam Mosquitia is echter niet afgeleid van het insect, maar van een nabij aan de kust levend volk van gemengde indiaanse en Afrikaanse afkomst dat eeuwen geleden musketten verwierf (*mosquetes* in het Spaans) en bekend werd als de Miskito, Mosquito of het 'musket'-volk. Volgens sommigen vindt de naam echter zijn oorsprong in de inheemse taal.

bescherming bieden tegen het binnendringen van stekels. Hij waar- schuwde ervoor dat het erg gemakkelijk was om in de jungle te ver- dwalen, dat het vaak een kwestie was van niet meer dan een meter of vijf van de groep afdwalen. In geen geval zou wie dan ook worden toegestaan het kamp op eigen houtje te verlaten of zich los te maken van de groep terwijl we in de wildernis waren. Iedereen moest elke keer dat we het basiskamp verlieten een rugzak dragen met een pak- ket noodvoorzieningen – eten, water, kleding, DEET, zaklamp, mes, lucifers, regenkleding – voor het geval we verdwaalden en de nacht onder een drijfnatte boomstam moesten doorbrengen. We kregen een fluitje, en zodra we het idee hadden dat we verdwaald waren, moesten we blijven staan waar we stonden, een noodsignaal afgeven door op het fluitje te blazen en wachten tot we werden opgehaald.

Ik had aandachtig geluisterd. Echt waar. In de veiligheid van de ver- gaderruimte leek het me heel duidelijk dat Woody door ons schrik aan te jagen ons tot buitensporige voorzichtigheid wilde manen, voor- al de expeditieleden die geen ervaring hadden met wildernisomstan- digheden. Ik was een van de slechts drie aanwezigen die over ‘Target One’ heen waren gevlogen, de verafgelegen vallei waar we naartoe gingen. Vanuit de lucht leek het een zonovergoten tropisch paradijs, niet de gevaarlijke, klamme, van ziekten en slangen vergeven jungle die Woody ons beschreef. Het zou wel loslopen.

2

Ergens in de Amerika's

Ik hoorde de legende van de Witte Stad voor het eerst in 1996, toen ik in opdracht van *National Geographic* een verhaal schreef over de eeuwenoude tempels van Cambodja. De NASA had recentelijk een met een geavanceerd radarsysteem uitgeruste DC10 vluchten laten uitvoeren over junglegebieden verspreid over de wereld om vast te stellen of de radar door het dichte gebladerte heen kon dringen om te onthullen wat eronder lag. De resultaten waren geanalyseerd in het Jet Propulsion Laboratory van de NASA in Pasadena, Californië, door een team van deskundigen op het gebied van 'teledetectie' – dat wil zeggen het analyseren van vanuit de ruimte gemaakte beelden van de aarde. Na het bestuderen van de data vond het team de ruïnes van een voorheen onbekende twaalfde-eeuwse tempel verborgen in de Cambodjaanse jungle. Ik had een afspraak gemaakt met Ron Blom, de leider van het team, om er meer over te weten te komen.

Blom was niet het stereotype van een wetenschapper: hij was bebaard, robuust, fit, droeg een pilotenbril en een Indiana Jones-hoed. Hij had internationale faam verworven met de ontdekking van de verloren stad Ubar in de Arabische Woestijn. Toen ik Blom vroeg aan welke andere projecten hij werkte, ratelde hij een aantal missies af: het in kaart brengen van de wierookhandelsroutes door de Arabische Woestijn, het volgen van de oude zijderoute, en het in kaart brengen

van Burgeroorlog-locaties in Virginia. Blom legde uit dat ze door het samenvoegen van gedigitaliseerde beelden in verschillende golflengtes van infrarood licht en radar, die vervolgens met hulp van computers werden vergeleken, tegenwoordig tot vijf meter onder het woestijnzand konden kijken, door het bladerdak in een jungle heen, en zelfs eeuwenoude routes konden onthullen door hedendaagse paden en wegen te verwijderen.

Eeuwenoude routes waren interessant, maar wat mij vooral boeide was het idee dat de technologie mogelijk andere verloren steden zoals Ubar zou kunnen ontdekken. Toen ik hem daarnaar vroeg deed Blom opeens ontwijkend. 'Daarop kan ik alleen zeggen dat we andere locaties bekijken.'

Wetenschappers zijn verschrikkelijk slecht in misleiding. Ik had meteen door dat hij iets groots achterhield. Ik liet het er niet bij zitten en drong aan, en uiteindelijk bekende hij dat het een belangrijke locatie zou kunnen zijn. 'Maar ik kan er niet over praten. Ik werk voor een particulier. Ik heb een geheimhoudingsverklaring ondertekend. Het is gebaseerd op legenden van een verloren stad. Het enige wat ik kan zeggen is dat die ergens in de Amerika's ligt. De legenden verwijzen naar een bepaald gebied, en we gebruiken satellietdata om doelen te lokaliseren.'

'Hebben jullie de stad gevonden?'

'Meer mag ik niet vertellen.'

'Met wie werk je samen?'

'Die informatie mag ik je niet geven.'

Blom beloofde me dat hij mijn interesse zou overbrengen aan zijn mysterieuze werkgever en hem of haar zou vragen mij te bellen. Hij kon niet beloven dat de persoon contact met me zou opnemen.

Brandend van nieuwsgierigheid naar de mogelijke identiteit van deze 'verloren stad' wendde ik me tot enkele Centraal-Amerikaanse archeologen die ik kende om te horen of zij enig idee hadden. David Stuart, op dat moment adjunct-directeur van het Corpus of Maya Hieroglyphic Inscriptions Project van het Peabody Museum op de campus van Harvard, en een van de mensen die een bijdrage leverden

aan het ontcijferen van Maya-schrifttekens, vertelde me: 'Ik ken dat gebied behoorlijk goed. Een deel ervan is zo goed als onverkend door archeologen. Plaatselijke bewoners hebben me dikwijls verteld over plaatsen die ze hadden gezien terwijl ze in het oerwoud op jacht waren – grote ruïnes met beeldhouwwerken. De meeste verhalen zijn waar; deze mensen hebben geen reden om te liegen.' In Maya-teksten, voegde hij eraan toe, staan ook sterk tot de verbeelding sprekende verwijzingen naar belangrijke steden en tempels die niet overeenkomen met de ons bekende locaties. Het is een van de laatste gebieden op aarde waar een precolumbiaanse stad verborgen zou kunnen zijn, eeuwenlang onaangeroerd.

De Maya-deskundige van Harvard, Gordon Willey (inmiddels overleden), bracht onmiddellijk de legende van de Witte Stad ter sprake. 'Ik herinner me dat er, toen ik in 1970 in Honduras was, werd gesproken over een stad die Ciudad Blanca heette, de Witte Stad, ver van de kust in het binnenland. Het was kroegenpraat van de gebruikelijke willekeurige zwetsers, en ik dacht dat het waarschijnlijk kalksteenrots-wanden waren.' Toch was Willey dermate geïntrigeerd dat hij zelf een kijkje wilde nemen. 'Maar het lukte me niet om een vergunning te krijgen.' De regering van Honduras verleende maar zelden archeologische vergunningen voor onderzoek in dat afgelegen junglegebied omdat het zo gevaarlijk was.

Een week later werd ik zowaar door Bloms werkgever gebeld. Hij heette Steve Elkins, en hij beschreef zichzelf als 'filmmaker, nieuwsgierig mens, avonturier'. Hij wilde weten waarom ik Blom uithoorde.

Ik zei dat ik een kort artikel voor *The New Yorker* wilde schrijven over zijn speurtocht naar deze legendarische verloren stad – welke dat ook mocht zijn. Hij stemde met tegenzin toe om er iets over te zeggen, maar alleen als ik niet schreef om welke stad het ging en in welk land die lag. In goed vertrouwen gaf hij uiteindelijk toe dat ze inderdaad op zoek waren naar Ciudad Blanca, de Witte Stad, ook wel de Verloren Stad van de Aapgod genoemd. Dit mocht ik echter niet vermelden in mijn artikel voor *The New Yorker* tot hij de gelegenheid had gehad om het ter plekke te bevestigen. 'Zeg alleen dat het een verlo-

ren stad is ergens in Centraal-Amerika. Zeg niet dat hij in Honduras ligt of we zijn de klos.’

Elkins had de legenden gehoord, zowel in het land zelf als in Europa, over de Witte Stad die werd beschreven als ‘een hoogontwikkelde, rijke stad met uitgebreide handelsnetwerken’ diep in de ontoegankelijke bergen van Mosquitia, eeuwenlang onaangeroerd, sinds de dag dat hij werd verlaten. Het zou een archeologische ontdekking van enorme betekenis zijn. ‘We hoopten met gebruikmaking van satellietbeelden een doelgebied te vinden en veelbelovende locaties te identificeren die we later op de grond konden onderzoeken.’ Blom en zijn team hadden hun aandacht gericht op een gebied van ongeveer anderhalve vierkante kilometer, dat hij ‘Target One’ of afgekort ‘Tr’ noemde, waar grote, door de mens gemaakte bouwwerken leken te staan. Elkins wilde er verder niets over vertellen.

‘Ik kan er niets meer over zeggen omdat iedereen die data van satellietbeelden kan kopen. Iedereen zou kunnen doen wat wij hebben gedaan en met de eer gaan strijken. De locatie kan ook geplunderd worden. We hoeven er alleen nog maar naartoe te gaan, wat we van plan zijn komend voorjaar te doen. Tegen die tijd,’ voegde hij eraan toe, ‘hopen we iets te hebben wat we wereldkundig kunnen maken.’³

---

3 Het korte artikel dat ik voor *The New Yorker* heb geschreven is verschenen in de editie van 20 en 27 oktober 1997.